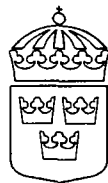

Trafikutskottets yttrande

1993/94:TU3y

Bygder och regioner i utveckling

1993/94
TU3y

Till arbetsmarknadsutskottet

Arbetsmarknadsutskottet har den 29 mars 1994 beslutat att bereda kultur-, utbildnings-, trafik-, jordbruks- och näringsutskotten tillfälle att yttra sig över proposition 1993/94:140 Bygder och regioner i utveckling jämte motioner i de delar propositionen och motionerna berör dessa utskotts beredningsområden.

Trafikutskottet avgränsar sitt yttrande till att omfatta avsnitten 6.3 Kommunikationer och transporter och 6.4 Avreglering och regional utveckling i propositionen samt motionerna 1993/94:A52 av Lisbeth Staaf-Igelström m.fl. (s) yrkande 6, 1993/94:A54 av Håkan Strömberg m.fl. (s) yrkandena 2 och 3, 1993/94:A56 av Ingvar Carlsson m.fl. (s) yrkandena 13–15, 1993/94:A57 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkande 11 och 1993/94:A65 av Ulla Pettersson och Bengt Kronblad (båda s).

Kommunikationer och transporter

Regeringens bedömning

Regeringen framhåller att ett effektivt och väl fungerande kommunikationssystem utgör en viktig förutsättning för Sveriges fortsatta ekonomiska utveckling. Goda kommunikationer och transportmöjligheter anges vara av grundläggande betydelse för tillväxten och den regionala utvecklingen. Regeringen anför vidare att en prioritering av tillväxtmålet kräver långsiktiga och strategiska satsningar på det nationella stamnätet för de stora och långväga flödena. För landsbygdens fortsatta utveckling framhålls att ett vägnät som tillgodoser behovet av såväl person- som godstransporter är en viktig förutsättning varför stora förbättringar krävs i det lågtrafikerade nätet. Inte minst skogsindustrins krav på färsk skogsråvara liksom turistnäringens krav på tillgänglighet anges ställa stora krav på detta nät. Regeringen anser mot denna bakgrund att infrastrukturverken i samband med de fördjupade anslagsframställningarna särskilt bör redovisa sina verksamheters regionalpolitiska effekter.

I motion A52 (s) framhålls att väl fungerande kommunikationer har avgörande betydelse för ekonomisk utveckling, sysselsättning och god livskvalitet. I regioner med långa avstånd och gles bebyggelse är detta förhållande särskilt framträdande. Särskilda insatser krävs därför enligt motionen i ett skogslän som Värmland för att tillgodose behoven av snabba, säkra och billiga kommunikationer. Som exempel på angelägen regionala insatser anges upprustningar av vägar och järnvägar, en ny länsflygplats, långsiktigt garanterad Vänersjöfart och väl fungerande telekommunikationer.

I motion A54 (s), yrkande 2, framhålls att vägprojektet Bergslagsdiagonalen, dvs. E 4—Motala—Askersund—Örebro—Falun—Borlänge—Hälsingekusten, har stor betydelse för möjligheterna att skapa tillväxt i Bergslagen. Mot den bakgrunden begärs att riksdagen uttalar att Bergslagsdiagonalen vid nybyggnation på sträckan Falun—Hälsingekusten bör erhålla 13 meters standard. Vidare begärs att investeringar i hela Bergslagsdiagonalen prioriteras inom de ekonomiska ramar som ställts till Vägverkets förfogande.

Enligt motionen, yrkande 3, har vidare flyget stor betydelse för tillväxtmöjligheterna i Bergslagen och Örebro län. Motionärerna anser att den nuvarande begränsningen av statsbidraget till flygplatser endast i skogslänen är både ologisk och orättvis. Motionärerna förordar i stället en geografisk utvidgning innebärande att strategiskt lokaliserade och kommunägda flygplatser i stödområdeslän skall kunna erhålla statligt stöd.

I motion A56 (s), yrkande 14 i denna del, anges att en trafikförsörjning som medger snabba och säkra transporter för både gods och personer är av grundläggande betydelse för möjligheterna att knyta samman landets olika regioner med varandra. I motionen redovisas från denna utgångspunkt en rad insatser inom trafik- och kommunikationsområdet som syftar till att främja regional balans. Det gäller bl.a. investeringar i telekommunikationer genom en tidigarelagd utbyggnad av AXE-systemet, investeringar i flygplatser och utbyggnad av en godsterminal i Luleå.

Vidare framhålls i motionen (yrkande 15) att vägarna även fortsättningsvis kommer att utgöra det grundläggande transportnätet i Sverige. För att transportkedjan skall fungera i sin helhet är det därför enligt motionärerna nödvändigt att de satsningar som nu görs på stamvägnätet kompletteras med att landsbygdsvägarna rustas upp. Motionärerna delar Vägverkets uppfattning om nödvändigheten av att tillräckliga medel avsätts för drift och underhåll av det statliga vägnätet. Enligt motionen bör därför Vägverkets anslag till drift och underhåll av statliga vägar för nästa budgetår beräknas till 9 886 miljoner kronor.

I motion A57 (v) efterlyses en utvärdering av vad investeringar i olika kommunikationsslag betyder för glesbygden. Vidare framhålls informationsteknologins betydelse. Investeringar inom telekommunikationsområdet måste därför enligt motionen ges en helt annan tyngd än vad

som hittills varit fallet i regionalpolitiken. Staten bör följaktligen som ägare av Telia tidigarelägga utbyggnaden av AXE-systemet så att hela landet får lika möjligheter till teletjänster.

I motion A65 (s) om regionalpolitiska frågor för Gotland anges att flygtrafiken har blivit ett allt större orosmoment för gotlänningarna genom färre förbindelser och högre biljettpriser. Den pågående utredningen om färjetrafiken mellan Gotland och fastlandet bör därför ges tilläggsdirektiv att även se över flygtrafiken. Motionärerna framhåller vidare att det är av största vikt att utredningens resultat får genomslag för framför allt vägprisprincipen, dvs. att taxesättningen i färjetrafiken överensstämmer med vad som gäller för en motsvarande resa på fastlandet.

Trafikutskottets ställningstagande

I likhet med regeringen och motionärerna anser trafikutskottet att transport- och kommunikationssystemet har avgörande betydelse för möjligheterna att skapa tillväxt och regional balans i landet. Det var också mot den bakgrunden som riksdagen våren 1993 fattade beslut om investeringar i trafikens infrastruktur som innebar att långsiktiga riktlinjer lades fast för omfattande väg- och järnvägsinvesteringar (prop. 1992/93:176, bet. TU35, rskr. 446). Riksdagsbeslutet innebar att väg- och järnvägsinvesteringar för 98 miljarder kronor skall genomföras under perioden 1994–2003. De omfattande satsningar som parallellt dessutom görs för att utveckla telekommunikationerna har också stor betydelse för den regionala utvecklingen.

Beträffande motion A54 (s), yrkande 2, om Bergslagsdiagonalen vill trafikutskottet erinra om att det i sitt av riksdagen godkända betänkande om investeringar i trafikens infrastruktur m.m. framhöll att Bergslagsdiagonalens betydelse skulle öka, om den förlängdes via Falun till en punkt vid Norrlands kustland (bet. 1992/93:TU35 s. 77, rskr. 446). Trafikutskottet betonade vidare angelägenheten av att Vägverket bedömer behovet av förbättrade vägförbindelser mellan Bergslagsdiagonalens upptagningsområde i norr och Norrlands kustland.

Trafikutskottet vill med anledning av motion A54 (s) om statsbidrag till flygplatser erinra om att riksdagen under förra riksmötet beslutade att länen — inom ramen för länstrafikanläggningsplanen — skulle ges möjlighet att prioritera investeringar i kommunala flygplatser (bet. 1992/93:TU35, rskr. 446). Vidare kan nämnas att vid fördelningen av medlen till länstrafikanläggningar beaktas särskilt målet om regional balans. Riksdagen har tidigare i vår beslutat att anvisa drygt 30 miljoner kronor för nästa budgetår till driftbidrag till kommunala flygplatser (prop. 1993/94:100 bil. 7, bet. TU15, rskr. 159). Stödet är begränsat till skogslänen och minst 20 miljoner kronor av anslaget skall utgå till flygplatser belägna i Norrlands inland. Trafikutskottet anser att den nuvarande regionalpolitiska prioriteringen av de inre delarna av Norrland bör ligga fast och är därför inte berett att förorda någon utvidgning av stödområdet. I sammanhanget kan även nämnas

att Luftfartsverket planerar att under år 1994 genomföra en taxemläggning. Avsikten är att mer tydligt relatera avgifterna till kostnaderna vid resp. flygplats. Omläggningen kan enligt regeringens bedömning i årets budgetproposition innebära ökade intäkter vid flertalet icke statliga flygplatser (prop. 1993/94:100 bil. 7, s. 92).

Trafikutskottet vill beträffande motion A57 (v) hänvisa till vad som anförs i propositionen om att infrastrukturverken skall särskilt redovisa regionalpolitiska effekter av utbyggnad och underhåll inom resp. verks område.

Med anledning av motion A65 (s) om Gotlandstrafiken kan erinras om att trafikutskottet i det av riksdagen godkända betänkandet Sjöfart (prop. 1992/93:100 bil. 7, bet. TU18, rskr. 244) underströk vikten av att färjetrafiken på Gotland får en långsiktig lösning som inte bara beaktar självklara trafikpolitiska mål, såsom regional balans, utan också tar hänsyn till önskvärdheten av att främja turism och övrigt näringsliv på Gotland. Trafikutskottet ansåg därför att en parlamentarisk utredning borde tillsättas för att se över färjetrafiken på Gotland. Enligt riksdagens önskemål har regeringen i juni 1993 tillsatt den begärda utredningen (K 1993:07). Uppdraget skall redovisas senast den 1 december 1994 (dir. 1993:69). Vidare kan nämnas att trafikutskottet tidigare i vår avstyrkt en motsvarande begäran om tilläggsdirektiv och förutsatt att regeringen i samband med beredningen av utredningens förslag även beaktar flygtrafiken på Gotland (prop. 1993/94:100 bil. 7, bet. TU14, rskr. 158).

Trafikutskottet kan vidare konstatera att flera av de motionsyrkanden som nu väckts överensstämmer med eller liknar motionsförslag som utskottet behandlat tidigare under riksmötet. Det gäller bl.a. motion A56 (s) yrkande 15 om en ökad medelsanvisning för drift och underhåll av statliga vägar. Trafikutskottet kan i detta sammanhang hänvisa till betänkandet Vägverket i vilket motsvarande yrkande avstyrktes av utskottet (bet. 1993/94:TU26).

Trafikutskottet anser för sin del med hänvisning till vad som ovan anförts att riksdagen bör avslå samtliga nu behandlade motionsyrkanden.

Avreglering och regional utveckling

Regeringens bedömning

Regeringen bedömer att avregleringar bör genomföras på ett sådant sätt att olika regioners tillgång till servicefunktioner inte äventyras. Resp. tillsynsmyndighet eller den regeringen utser bör följa och årligen till regeringen rapportera bl.a. de regionala konsekvenserna av avregleringarna.

I motion A56 (s), yrkande 13 i denna del, framhålls att knappast något sektorsområde har så stor betydelse för den regionalpolitiska utvecklingen som transportsektorn. Regeringens iver att avreglera och bolagisera verksamheter som har avgörande betydelse för samhället kommer att få negativa regionalpolitiska konsekvenser. Den redan genomförda avregleringen och bolagiseringen av postens verksamhet och bolagiseringen av Televerket samt förslaget att avreglera järnvägstrafiken anges innebära att servicen utanför storstadsområdena kommer att försämrats genom att konkurrerande företag kommer att begränsa sin verksamhet till de mest lönsamma delarna. Därmed kommer möjligheterna att minska att upprätthålla mera kostnadskrävande men för företagen och befolkningen angelägen verksamhet i landets glesbebyggda delar. Mot denna bakgrund begärs att en särskild utredning tillsätts för att analysera de regionalpolitiska konsekvenserna av privatiseringar, avregleringar och bolagiseringar och att inga ytterligare sådana förändringar vidtas innan dessa konsekvenser har utretts.

Trafikutskottets ställningstagande

Trafikutskottet anser att avreglering och ökad konkurrens kan ge ökad effektivitet och därmed förbättra möjligheterna att upprätthålla och utveckla transport- och kommunikationsservicen i hela landet. För att tillse att fungerande marknader från bl.a. konkurrenssynpunkt upprätthålls men också för att trygga regionalpolitiskt angelägen service behövs dock samtidigt regler och en noggrann uppföljning. Trafikutskottet har därför vid sin behandling av olika reformer framhållit att viktiga samhällsintressen inte får åsidosättas. Som redovisas i propositionen har också beroende på verksamheternas förutsättningar skilda tillvägagångssätt valts för att trygga servicenivån i olika regioner.

Trafikutskottet vill vidare erinra om att riksdagen i samband med behandlingen av avregleringen av postmarknaden gav regeringen till känna behovet av en förstärkt uppföljning och utvärdering av utvecklingen inom post- och teleområdena (prop. 1993/94:38, bet. TU9, TU11, rskr. 119). Trafikutskottet ansåg att det, vid sidan av den redovisning som lämnas till riksdagen i samband med de årliga redogörelserna för de statliga företagen, fanns behov av en mer utförlig redovisning som belyser bl.a. måluppfyllelse och servicegrad inom post- och telemarknaderna. Motsvarande uppföljningsbehov föreligger enligt trafikutskottets mening även inom andra områden.

Trafikutskottet delar därför regeringens bedömning om vikten av förstärkt uppföljning genom en årlig avrapportering av bl.a. de regionala konsekvenserna av avregleringarna. Något riksdagens initiativ med anledning av motion A56 (s) yrkande 13 i denna del är inte erforderligt. Riksdagen bör därför avslå motionsyrkandet.

På trafikutskottets vägnar

Sven-Gösta Signell

I beslutet har deltagit: Sven-Gösta Signell (s), Sten Andersson i Malmö (m), Håkan Strömberg (s), Kenth Skårvik (fp), Sten-Ove Sundström (s), Elving Andersson (c), Bo Nilsson (s), Jan Sandberg (m), Anita Jönsson (s), Lars Svensk (kds), Kenneth Attefors (nyd), Jarl Lander (s), Ines Uusmann (s), Lars Biörck (m) och Lennart Fremling (fp).

Från Vänsterpartiet, som inte företräds av någon ordinarie ledamot i utskottet, har suppleanten Karl-Erik Persson (v) närvarit vid den slutliga behandlingen av ärendet.

Avvikande meningar

1. Kommunikationer och transporter

Sven-Gösta Signell, Håkan Strömberg, Sten-Ove Sundström, Bo Nilsson, Anita Jönsson, Jarl Lander och Ines Uusmann (alla s) anser att den del av trafikutskottets yttrande i avsnittet Kommunikationer och transporter som börjar med "Trafikutskottet kan" och slutar med "behandlade motionsyrkanden" bort ha följande lydelse:

Trafikutskottet bedömer att en trafikförsörjning som medger snabba och säkra transporter för både gods och personer är av grundläggande betydelse för möjligheterna att knyta samman landets olika regioner med varandra. Som redovisas i motion A56 (s) krävs därför en rad insatser inom trafik- och kommunikationsområdet för att främja regional balans. Det gäller bl.a. tidigare lagda investeringar i AXE-systemet, flygplatsinvesteringar i Visby, Luleå, Östersund och Ronneby samt en ny godsterminal i Luleå. Enligt trafikutskottets mening bör därför ett investeringsprogram tas fram för att minska arbetslösheten.

Trafikutskottet kan vidare konstatera att vägarna även fortsättningsvis kommer att utgöra det grundläggande transportnätet i Sverige. För att transportkedjan skall fungera i sin helhet är det därför nödvändigt att de satsningar som görs på stamvägnätet kompletteras med att landsbygdsvägarna rustas upp. Trafikutskottet anser att det eftersatta vägunderhållet medför allvarliga problem genom att bl.a. allt flera landsbygdsvägar helt stängs av i skogslänen. Trafikutskottet har vid ett flertal tillfällen på senare år betonat vikten av ökade insatser för drift och underhåll av det statliga vägnätet så att det samlade vägkapitalet kan bibehållas. Vägverket har även enligt trafikutskottets mening väl dokumenterat behovet av ökade medel samt klart visat de mycket negativa konsekvenserna av otillräckliga anslag. Trafikutskottet föreslår därför att Vägverkets anslag till drift och underhåll av statliga vägar för

nästa budgetår beräknas till 9 886 miljoner kronor. Detta innebär en anslagsökning med 4 124 miljoner kronor utöver vad regeringen förordat i 1994 års budgetproposition.

1993/94:TU3y..

Av det anförda följer att trafikutskottet för sin del anser att riksdagen bör bifalla motion A56 (s) yrkandena 14 i denna del och 15. Övriga motionsyrkanden som trafikutskottet nu behandlat bör avslås.

2. Avreglering och regional utveckling

Sven-Gösta Signell, Håkan Strömberg, Sten-Ove Sundström, Bo Nilsson, Anita Jönsson, Jarl Lander och Ines Uusmann (alla s) anser att den del av trafikutskottets yttrande i avsnittet Avreglering och regional utveckling som börjar med "Trafikutskottet anser" och slutar med "avslå motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Trafikutskottet kan konstatera att knappast något område har så stor betydelse för den regionalpolitiska utvecklingen som transport- och kommunikationssektorn. Det är därför nödvändigt att viktiga reformer grundas på ett allsidigt och noggrant beslutsunderlag som innehåller konsekvensanalyser. Trafikutskottet anser mot denna bakgrund att regeringens iver att avreglera och bolagisera verksamheter som har avgörande betydelse för samhället får negativa regionalpolitiska konsekvenser. Den redan genomförda avregleringen och bolagiseringen av postens verksamhet och bolagiseringen av Televerket, samt förslaget att avreglera järnvägstrafiken, innebär enligt trafikutskottets mening att servicen utanför storstadsområdena försämrats genom att konkurrerande företag begränsar sin verksamhet till de mest lönsamma delarna. Därmed minskar möjligheterna att upprätthålla mera kostnadskrävande men för företagen och befolkningen angelägen verksamhet i landets glesbebyggda delar. Trafikutskottet anser mot denna bakgrund att en särskild utredning bör tillsättas för att analysera de regionalpolitiska konsekvenserna av privatiseringar, avregleringar och bolagiseringar och att inga ytterligare sådana förändringar bör vidtas innan utredningen är slutförd.

Av det anförda följer att trafikutskottet anser att riksdagen bör bifalla motion A56 (s) yrkande 13 i denna del.

Meningsyttring får avges av suppleant från Vänsterpartiet, eftersom partiet inte företräds av ordinarie ledamot i utskottet.

Karl-Erik Persson (v) anför:

Kommunikationer och transporter

Jag anser att en utvärdering bör göras av vad investeringar i olika kommunikationsslag betyder för glesbygden. Enligt min mening kan propositionens positiva beskrivning av väginvesteringarnas betydelse ifrågasättas då inte någon dokumentation ges om nya vägars effekt på produktivitet och de långsiktiga miljökonsekvenserna. Enligt min mening har vidare informationsteknologin stor betydelse för att skapa möjligheter för hela landet att leva. Investeringar inom telekommunikationsområdet måste följaktligen ges en helt annan tyngd än vad som hittills varit fallet i regionalpolitiken. Jag anser därför att staten som ägare av Telia bör tidigarelägga utbyggnaden av AXE-systemet så att hela landet får lika möjligheter till teletjänster. Jag anser därmed att riksdagen bör bifalla motion A57 (v) yrkande 11.